

О.О. Богданов «Тектологія. Загальнонаукова організаційна наука»
Основна ідея тектології – загальність організації як процесу самоутворення
комплексів (систем)
1912-1917 рр.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТЕОРІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

I. Методологічні засади теорії організації

Фази фундаментальних змін в організаціях:

1 фаза – відділення управлінських функцій (капіталу-функції) від капіталу-власності і перетворення управління в професію.

2 фаза – поява командно-адміністративних організацій з вертикальною підпорядкованістю і високим рівнем централізації рішень.

3 фаза – перехід до організацій з перевагою горизонтальних структур і зв'язків, що базуються на широкому використанні інформаційних технологій, спеціальних знань і системних методів прийняття рішень.

Теорія організації – філософія організаторської діяльності.

Це наука про основні закономірності, що регламентують життєдіяльність організацій, як реально існуючих об'єктів навколишньої дійсності. Теорія організації вивчає сучасні організації (підприємства, установи, громадські об'єднання) і відносини, що виникають всередині цих організацій, і також поведінку організацій у зовнішньому середовищі.

Основні цілі «Теорії організації»:

- 1) формування основоположних уявлень про закони, принципи і механізми функціонування організаційних систем;*
- 2) вироблення навичок із вивчення діяльності сучасних організацій;*
- 3) вивчення основ створення організацій нової формації й управління ними в умовах ринку.*

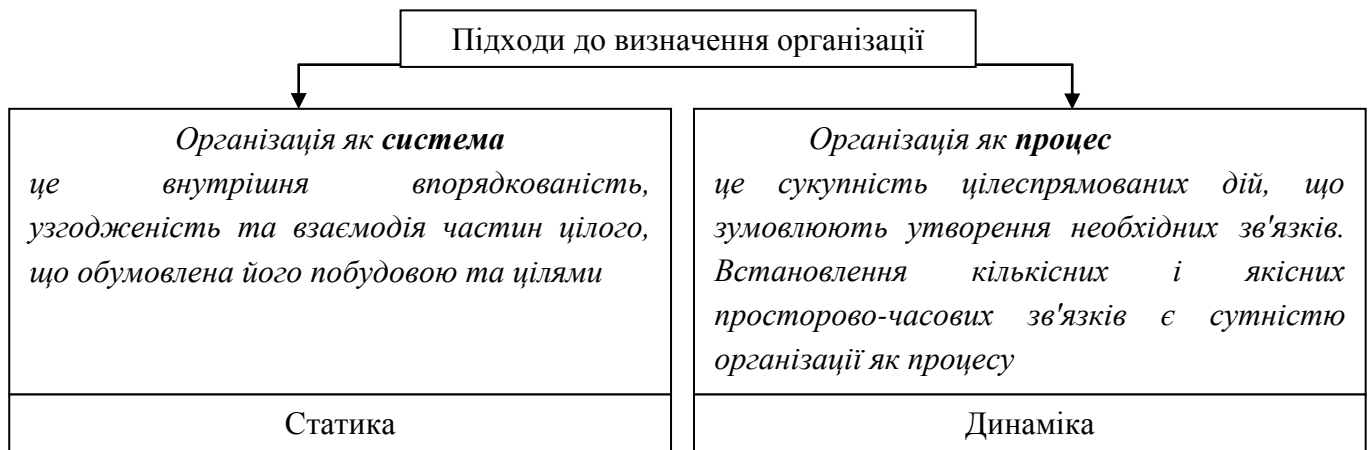
Об'єкт теорії організації — це регульовані та самоорганізаційні процеси, які відбуваються в суспільних організаційних системах. **Предмет теорії організації** – організаційні відносини, тобто зв'язки і взаємодії між різного роду цілісними утвореннями та їх структурними складовими, а також процеси і дії організуючої та дезорганізуючої спрямованості.

II. Суть поняття «організація». Риси та властивості організації

Організація як універсальна категорія: основні підходи

Організація – елемент суспільної системи, найпоширеніша форма людської спільності, первинний осередок соціуму.

У найзагальнішому випадку під організацією слід розуміти впорядкований **стан** елементів цілого та **процес** їх упорядкування в доцільну єдність.

Організація являє собою свідомо координовані соціальні утворення з визначеними межами, яке функціонує на відносно постійній основі для досягнення загальної мети або цілей («свідомо координовані» – управління, «соціальні утворення» – організація складається з окремих людей або їх груп, взаємодіючих між собою)

Генезис організації (з'ясування природи виникнення, створення)

1. Що є первинним в організації – процес чи система?	система є результатом процесу її організації, але не кожен процес завершується створенням системи; первинним в організації є процес.
2. Яка природа процесу організації?	організація має подвійну об'єктивно-суб'єктивну природу, що зумовлює її виникнення, становлення і розвиток.
3. Як формується співвідношення між об'єктивною і суб'єктивною організацією?	генезис організації є логічною послідовністю виникнення, становлення і розвитку об'єктивних, суб'єктивних та змішаних взаємозв'язків у матеріальному, інтелектуальному та змішаному проявах.

Властивості організації. Сутність організації визначають її властивості як сукупність проявів, що відображають загальні, характерні і специфічні риси організації.

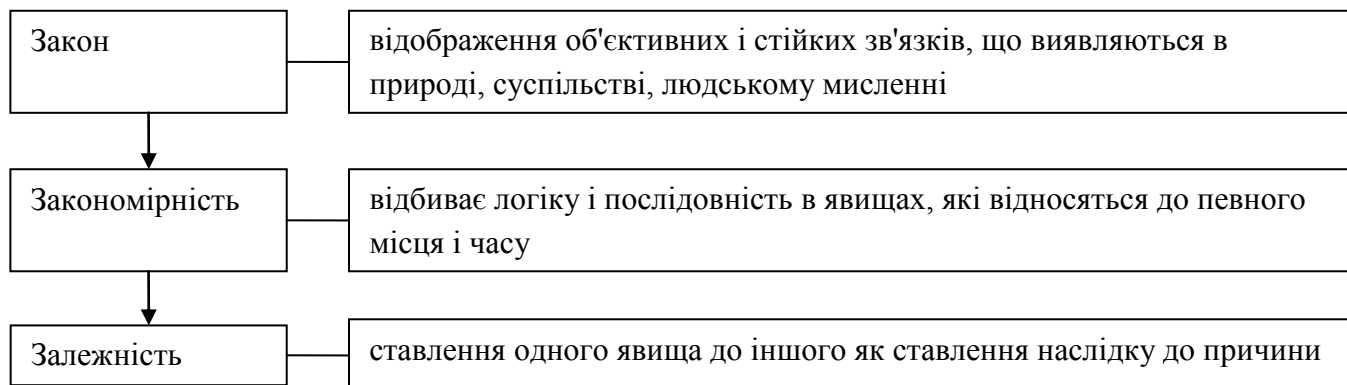
Властивості організації		
<i>Цілеспрямованість</i>	<i>Реверсивність</i>	<i>Корпоративність</i>
<i>Перманентність</i>	<i>Оперативність</i>	<i>Комунікаційність</i>
<i>Дискретність</i>	<i>Гнучкість</i>	<i>Композиційність</i>
<i>Циклічність</i>	<i>Ротаційність</i>	<i>Комбінаторність</i>
		<i>Селективність</i>

Основні дефініції організації за О.О. Богдановим

<i>Асиміляція – дезасиміляція</i> <i>Уподібнення – розуподібнення</i>	
Засвоєння організацією елементів із зовнішнього середовища, при якому вони, входячи в склад даного комплексу, утворюють в ньому групування, які «подібні» до інших його угруповань, уподібнюються ним.	«Розчинення» елементів, їх втрата в зовнішньому середовищі
<i>Для організованого комплексу властиве переважання асиміляції над дезасиміляцією</i>	
<i>Кон'югація (сполучення елементів)</i>	
Першооснова самоорганізації. Первинний момент, який породжує виникнення, зміни, розвиток та руйнування організаційних форм, тобто за суттю – першооснова саморганізації. Процес кон'югації забезпечується зв'язком елементів за принципами однорідності, схожості, однонаправленості руху, додатковості тощо, а також в результаті їх комбінацій, що утворюють «ланцюговий зв'язок»	
<i>Інгресія – дезінгресія</i>	
Рух всередину. Спосіб поєднання елементів системи через входження додаткових комплексів, коли ці елементи безпосередньо поєднатися не можуть. З'єднання відбувається за допомогою посередника, який здатен кон'югувати як з одного боку, так і з іншого	Нейтралізація з'єднань, руйнація зв'язків між частинами комплексів (систем), фактично дезорганізація. Іноді розрив зв'язків тільки посилює систему (коли «рвуться» слабкі зв'язки), в такому випадку, це не є дезінгресією.
<i>Егресія – дегресія</i>	
Здатність елементів до активізації, адаптації та мобілізації максимального функціонального потенціалу в умовах саморганізації; досягнення максимального рівня реалізації якостей організації; концентрація активності	Процес фіксації цієї активності, утворення форм, які забезпечують цю фіксацію.

III. Закони організації

Будь-яка система підпорядкована дії законів природи, суспільства та законів управління. Закони є вищим ступенем пізнання і мають форму загальності, тобто виражають загальні відносини, зв'язки, властиві всім явищам цього роду, класу

Закони організації

Назва закону	Формулювання закону
<i>Синергії</i>	для будь-якої організації існує такий набір елементів, при якому її потенціал завжди буде або істотно більше простої суми потенціалів вхідних у неї елементів (людей, комп'ютерів тощо), або істотно менше
<i>Найменших</i>	структурна стійкість цілого визначається його найменшою частковою стійкістю
<i>Самозбереження</i>	кожна матеріальна система (організація, колектив, родина) прагне зберегти себе (вижити) і використовує для досягнення цього весь свій потенціал (ресурс)
<i>Інформованості-впорядкованості</i>	в організованому цілому не може бути порядку більше, ніж інформації; чим більшою інформацією володіє організація про внутрішнє і зовнішнє середовище, тим вона має більшу ймовірність стійкого функціонування (самозбереження)
<i>Композиції і пропорційності</i>	кожна матеріальна система прагне зберегти у своїй структурі всі необхідні елементи (композицію), що знаходяться в заданому співвідношенні або заданому підпорядкуванні (пропорції)

IV. Принципи організації

Принципи організації – загальні правила формування (чи самоформування) систем у природі і суспільстві, що забезпечують упорядкованість і доцільність функціонування систем. *Принципи організації* є відображенням об'єктивних закономірностей практики управління. Вони визначають вимоги до конкретної системи, структури та організації.

Групи принципів:

- 1) структурні принципи (розподіл праці, єдність мети та управління, співвідношення централізації та децентралізації, влада і відповідальність);
- 2) принципи процесу (справедливість, дисципліна, нагорода персоналу, корпоративний дух, єдність команд, підпорядкування головному інтересу);
- 3) принципи кінцевого результату (порядок, стабільність, ініціатива).

V. Життєвий цикл організації

Життєвий цикл організації – сукупність стадій, які проходить організація за період свого життя

Підходи до життєвого циклу організації

I. Еволюційний (біологічний) підхід	II. Підхід з позицій менеджменту
1. Народження	1. Етап підприємництва
2. Дитинство	2. Етап колективності
3. Юність	3. Етап формалізації та управління
4. Зрілість	4. Етап вироблення структури
5. Старіння	5. Етап занепаду
6. Відродження	